OPWAARTS

mededelingenblad van de
evangelisch-lutherse kerk
van Apeldoorn

jaargang 98, no.4
september-oktober-november 2019

herfstnummer

IN DIT NUMMER

Herfstmozaïk	3
Overdenking “Eerlijk Delen”.	4
Gebed	6
In gedachtenis: IJda de Mol - Buizert	7
In memoriam: Ds. G. Griffioen	7
Oogstdienst 3 november	8
Eeuwigheidszondag 23 november	9
Luthers grootste ontdekking in de Bijbel	9
De Liturgie onder de loep	11
Muziekdiensten – sept – okt – nov.	13
Wist u dat ……	15
Bloemen van de altaartafel	16
De bloemen zijn gegaan naar …	16
Het Leeflang orgel	17
Cursus: “Leren van Luther”.	19
Agenda	21
Mutaties	21
Rooster	22
Verjaardagen	24
Van de kerkrentmeesters	24
Vervolg van: Cursus “Leren van Luther”.	25
Christelijke mystiek in woord en beeld	26
Het nieuwe seizoen: Luthersoos/ De Groene Hoed	28
Uit as herrijzend	29
De appel valt niet ver van het glas	31
Herinnering: Vredesweek 21-29 september	32
Informatie “Leerstoel Luther” TU Kampen (3)	32
Klusdag 22 juni	33
Leerhuis 2019 - 2020	34
Actueel nieuws uit de protestantse kerk	35
Informatie uit de PKN en Classis	35
Scratchdag Abraham Oratorium	35
Lutherse trouwbijbel is (nog) de weg kwijt (2)	37
We lazen in de Stentor: muziekdienst met Maurits Bunt	37
Nationale orgeldag 14 september	37
Activiteiten Luthersoos/De Groene Hoed sept-okt-nov.	38
Uit het archief van Lucie van Nassauw-de Boer	41
Afsluiting	41
Colofon	42

Sluitingsdatum voor de kopij voor het volgende nummer:
De kopij voor het volgende nummer van ‘Opwaarts’, **no. 1** moet uiterlijk op ***10 November 2019*** binnen zijn, (bij Huib van Iwaarden) bij voorkeur per e-mail: huib.v.iwaarden@gmail.com

Herfstmozaïek

het is herfst
ik wandel op het laantje
en dwing mijzelf tot zien
want zien is iets anders
dan kijken
kijken doe ik de hele dag
het vliedende
het snellen van moment
naar moment
zien gaat naar het diepere
stil de tijd de tijd laten
en weten

hoe rood rood is
hoe bruin bruin is
hoe geel geel is

een mozaïek aan kleuren in
enkele bomen bij elkaar gezet
uitbundig tegen lichtend blauw

ik wandel op het laantje
nu ziende wetend
hoe verrassend mooi
dit kunstwerk is

Oeke Kruythof

OVERDENKING "EERLIJK DELEN"

De laatste week van juli werd ons via de media duidelijk gemaakt dat de mens de voorraad grondstoffen, die de aarde jaarlijks te bieden heeft, op dat moment al volledig op gebruikt heeft. Wat de overige vijf kalandermaanden betreft, wordt dit dus roofbouw plegen. Op een lijstje als nummer één vermeld staan, is normaal gesproken meer dan het streven waard. Alleen als je dan leest/hoort dat Nederland met stip bovenaan de wereldwijde lijst van grondstof-grootverbruikers staat, blijkt dat minder leuk te zijn. Naar aanleiding van Prediker 2: 1 – 11 waarin koning Salomo over de waarde van rijkdom en bezit spreekt en Lucas 12: 13- 21 waarin Jezus het verhaal vertelt over de ''Rijke Dwaas', kwam ik uit bij Nico ter Lindens serie "Het Verhaal gaat" deel 6, waarin ter Linden vertelt dat eerlijk delen ook anders kan dan eenzijdig het grootste deel van de oogst, door een klein deel van de wereldbevolking opgeëist zien worden. Want oogsttijd is het volop.

Een joodse legende vertelt ons hoe het anders kan. Ze hadden samen een groot landbouwgebied, de twee broers. De tarwe stond er prachtig bij: veel- en goede halmen waaraan de aren bol stonden van de tarwekorrels. Een rijke oogst gaf dit. Nadat ze gemaaid hadden en het graan in schoven bijeen hadden gebonden, gingen ze tevreden over tot de verdeling ervan. In twee gelijke delen hadden ze de schoven verdeeld en ieder zag zijn deel staan op het land. 's Nachts kon de oudste broer, die vrouw en kinderen had, niet slapen. Hij dacht aan zijn jongere broer die ongehuwd en kinderloos was: *"als hij in de toekomst hulpbehoevend wordt, heeft hij helemaal niemand om hem te verzorgen, terwijl mijn vrouw en kinderen mij zullen verzorgen als het zover komt. Mijn broer moet een buffer aan geld/bezit zien op te bouwen zodat hij later die hulp in kan kopen. Ik ga nar het land en zet honderd van mijn schoven aan zijn kant neer. Dan krijgt hij gewoon meer."* Zo deed hij het. De jongste broer kon evenmin de slaap vatten

omdat hij lag te tobben over het feit dat zijn broer met zijn gezin meer nodig had van de oogst dan hij zou hebben omdat hij toch maar alleen was. Hij ging naar het land en zette honderd van zijn schoven aan de kant van zijn broers schoven neer. Beiden sliepen tevreden die verdere nacht.
Beiden waren met stomheid geslagen toen ze de volgende morgen op de akker zagen dat er helemaal niets verandert was. De schoven waren nog eerlijk en gelijk verdeeld. Natuurlijk konden ze hier niet met elkaar over praten. De dag ging voorbij en in de nacht die volgde gingen ze opnieuw om beurten naar het land en zetten de honderd schoven weer bij de ander zijn deel neer. Opnieuw was de verbazing enorm groot en ook nu zwegen ze naar elkaar toe over het feit dat ze eigenlijk anders wilden delen. Dat gelijk delen niet altijd eerlijk delen hoeft te zijn. De derde nacht bedacht de oudste zich op het land, tussen de schoven te verstoppen nadat hij zijn honderd schoven bij zijn broers schoven had gezet. Hij wilde nu wel weten hoe dat toch allemaal kon gebeuren in de afgelopen nachten. De jongste vrijgezelle broer had dezelfde gedachten. Zo kwamen ze elkaar tegen die nacht en vielen ze elkaar huilend in de armen. Huilend van blijdschap omdat ze zo ontdekten hoeveel ze om elkaar gaven en elkaar het beste gunden. In de hemel glimlachte God, toen Hij dit zag gebeuren, en zei tegen Zijn engelen: *"deze akker van de twee broers lijkt me een mooie plaats voor mijn volk om er de tempel te bouwen"* Tempel of geen tempel, op zo'n akker zou je wensen dat mensen kunnen leven. Een akker die alleen maar groter en groter wordt als mensen elkaar het leven gunnen. Wellicht denkt u nu dat er nauwelijks een hang naar eerlijk delen is in onze wereld en dat zo'n legende wel aardig aanhoort maar dat er weinig of niets door zal veranderen. Toch geeft de legende hoop op het anders handelen van mensen. Vertrouwen dat het wel degelijk anders kan. Als we bereid zijn te doen als die broers. Leven dat zich nooit alleen tot jezelf mag beperken. Leven waarin geld, goederen en bezit niet het enige mogen zijn. Leven zoals God bedoelt: in en door Hem leven met je medemens. Dan ben je een rijk mens, vele malen rijker dan die rijke dwaas.

Ruud Bloemendal

‘Gebed

Heer
U kent mijn zorgen
van
gisteren
vandaag
en
morgen

Heer
laat mij nooit vergeten
laat mij bewaren
in een zeker weten
ik was
en ben
en blijf
met mijn zorgen
van
gisteren
vandaag
en morgen
veilig bij U geborgen

Oeke Kruythof

In gedachtenis IJda de Mol – Buizert 1945 ~ 2019

Via de Lutherse Synode kwam de rouwbrief binnen dat IJda Buizert op 28 juli in Doetinchem is overleden. Ze werd geboren in 1945 in de Haarlemmermeer. Wij kennen haar als IJda de Mol-Buizert omdat zij met haar man Hans en hun dochters Tanneke en Francine in Luthers Apeldoorn geen onbekenden waren. IJda was destijds voorzitter van de kerkenraad. Mensen die haar kenden destijds, kunnen IJda nog uittekenen tijdens het genotvol roken van kleine sigaartjes.
Ondertussen was ze begonnen aan haar studie theologie die ze ook afrondde.
Zij kreeg een beroep naar Doetinchem en werd daar de laatste Lutherse predikant. Ze heeft er de samensmelting van de PKN mee begeleid en in goede banen geleid; al was het jammer dat de zo karakteristieke Luthers Kapel als kerk moest worden opgegeven. In haar periode Doetinchem ging IJda met enige regelmaat nog in Apeldoorn voor.
Apeldoorn bleef lange tijd op de hoogte van het reilen en zeilen van de familie, doordat echtgenoot Hans zeer regelmatig naar Apeldoorn gereden kwam om op de zondagen als organist de eredienst te begeleiden.
De dankdienst voor haar leven werd op maandag 5 augustus in Crematorium Slangenburg te Doetinchem gehouden.

"Door God gekend. Door Hem bemind. Bij Hem geborgen."

Deze woorden staan boven IJda haar rouwbrief. Dat zij een troost mogen geven aan Hans, hun kinderen en kleinkinderen.

Ruud Bloemendal

In memoriam Ds. G. Griffioen 1925 ~ 2019

Overleden op 27 mei 2019 op 94-jarige leeftijd.

Ger (Gerrit) Griffioen was sinds 21 april 2006 weduwnaar van Johanna P. Koolhoven.
Hij was maatschappelijk betrokken en een kritisch denker. Een vrijzinnige, vernieuwende predikant eerst in de Protestantse Gemeente in Erichem en in Markelo, in de bloei van zijn leven in Nuenen (1955-1971) en daarna in Harfsen. Vanaf zijn emeritaat werkte hij vrijwillig bij de Evangelisch-Lutherse Gemeente in Zutphen en preekte hij regelmatig elders, zoals in Heusden, Apeldoorn, Twekkelo en Okkenbroek. Hij stond voor een open, interconfessionele, ondersteunende kerk.
Tot het laatst was hij betrokken bij de minderbedeelden in onze samenleving. Hij leefde mee met het wel en wee van allen die hem lief waren, hoe zwaar de laatste jaren de beperkingen van de ouderdom hem ook vielen.
Wij, zijn familie en vrienden, gedenken hem in dankbaarheid.

Tekst overgenomen van de rouwkaart.

Oogstdienst op zondag 3 november

Dit jaar vieren we Oogstdienst op 3 november. Traditiegetrouw brengen we dan een fruitbakje naar onze oudere, zieke en thuisgebonden gemeenteleden. Daarvoor is uw hulp weer nodig om deze bakjes thuisbezorgd te krijgen. Doet u mee?
De Oogstdienst bepaalt ons er jaarlijks bij dat het niet vanzelfsprekend is dat we elk jaar een goede oogst hebben. Zeker na periodes van droogte, zoals de zomer van vorig jaar en dit jaar, begrijpen we wat een wonder het is dat we telkens weer te eten en te drinken hebben.
Onze afhankelijkheid wordt o.a. onder woorden gebracht in het gebed vóór het eten:

O Vader, die al 't leven voedt,
kroon onze tafel met Uw zegen;
Spijs en drenk ons met dit goed,
van Uwe milde hand verkregen!
Doe ons voor overdaad ons wachten;
dat w'ons gedragen zo 't behoort;
Laat ons het Hemelse betrachten;
Sterk onze ziele door Uw Woord.

En het dankgebed, ná het eten:

O Heer, wij danken U van harte,
voor nooddruft en voor overvloed,
Daar menig mensch eet brood der smarte,
hebt Gij ons mild en wèl gevoed.
Doch geef, dat onze ziele niet
aan dit vergank'lijk leven kleev';
Maar alles doe, wat Gij gebiedt,
en eind'lijk eeuwig bij u leev'!

Tegenwoordig gebruiken we andere taal en dikwijls is het gebed voor- en na het eten helemaal verdwenen. Maar onze afhankelijkheid blijft. Goed om daarom in dankbaarheid stil te staan bij wat ons geschonken wordt. Namens de diaconie van harte uitgenodigd!

Theo van Driel

Eeuwigheidszondag 2019

Op 23 november 2019 is het de zondag van de Eeuwigheid. Een dag waarop het kerkelijk jaar, waarin we nu nog volop kerk zijn, wordt afgesloten. De zondag erna is het begin van de opmaat naar kerst. Maar op de 23e november sluiten we een jaar af door de gemeenteleden te herdenken die in dit jaar zijn overleden. Nog één keer wordt hun naam officieel en voluit in de kerk gezegd/genoemd.
Dit herdenken zijn we gewend te doen door een Nesjama kaarsje voor ieder gestorven mens op de altaartafel neer te zetten en deze door een familielid van de gestorvene te laten aansteken. Nesjama is het Hebreeuwse woord voor de ziel, die volgens het Joods gezongen gebed in het sterven wordt toevertrouwd onder de vleugels van Gods aanwezigheid. Ook hangt er een naamkaartje aan een roos die na afloop van de dienst kan worden meegenomen. De betreffende families krijgen een persoonlijke uitnodiging om deze herdenkingsdienst te komen bijwonen.
Tot nu toe gaat het om de gezinnen van:

Mevrouw Ida Derkina Düwel-Drok: 2 juni 1923–23 november 2018
Mevrouw Teuntje Johanna Blom – ten Dunnen: 12 MEI 1928- 6 april 2019
Mevrouw IJda de Mol – Buizert: 25 april 1945-28 juli 2019.

Natuurlijk worden ook andere kerkbezoekers in staat gesteld een kaarsje aan te steken voor iemand die zij verloren hebben tijdens dit kerkelijke jaar of al eerder weg zagen vallen. Met elkaar hopen we een waardige dienst te houden waarin ondergetekende voor hoopt te gaan.

Ruud Bloemendal

Luthers grootste ontdekking in de Bijbel

Luther heeft de Bijbel vanuit zijn grondtalen Hebreeuws en Grieks vertaald in het Duits. En omdat hij daarvoor soms zelf nieuwe Duitse woorden of wendingen moest bedenken is hij schepper geworden van bijna 10% van de woordenschat van het sinds die tijd ontstane 'Hoog-Duits' (tot die tijd waren er alleen naast elkaar bestaande Duitse 'dialecten').
Er was er Luther veel aan gelegen dat gelovigen zélf kennis konden nemen van de Schrift. Tot dan hoorden ze de Bijbel voornamelijk voorgelezen in de kerk en dan ook nog in het Latijn (uit de Vulgata - de Latijnse vertaling van de Bijbel). Luther had namelijk zelf ervaren hoe belangrijk het is om zonder 'bemiddeling' in aanraking te kunnen komen met de tekst van de Schrift. In een lezing over het boek Genesis vertelt hij hoe hij worstelde met verzen uit Paulus' Romeinenbrief en hoe hij op allerlei manieren de tekst bekeek totdat het uiteindelijk tot hem doordrong dat met de 'gerechtigheid van God' iets heel anders

bedoeld wordt dan hij altijd had geleerd. Hier is de beroemde passage waarin Luther op dat moment terugkijkt:

"Ik was intens en wanhopig bezig, hoe ik toch de tekst uit Paulus' brief aan de Romeinen moest verstaan, namelijk die zegt: 'De gerechtigheid van God wordt geopenbaard in het Evangelie' (vgl. Romeinen 1:17). Toen heb ik lang gezocht en de tekst van alle kanten bekeken [lett.: beklopt]. Want de woordjes 'de gerechtigheid van God' stonden mij in de weg. Die men naar algemeen gebruik gewoonlijk zó uitlegde: 'De gerechtigheid van God is de Goddelijke deugd, waardoor Hij in Zichzelf rechtvaardig is en de zondaren veroordeelt [lett.: verdoemt].'
Zó hadden alle leraren deze tekst uitgelegd – met uitzondering dan van Augustinus – dat ze slechts eenvoudigweg zeiden: 'Met de gerechtigheid van God, wordt de toorn van God bedoeld.' Zo dikwijls als ik echter deze tekst las, wenste ik steeds, dat God het Evangelie nooit zou hebben geopenbaard. Want wie zou de God kunnen liefhebben Die toornt, rechtspreekt en verdoemt?
Dat duurde tot ik eindelijk, door de verlichting van de Heilige Geest, de tekst van de profeet Habakuk nauwkeuriger heb overwogen, namelijk waar hij zegt: 'De rechtvaardige leeft door zijn geloof' (vgl. Habakuk 2:4). Hieruit heb ik verstaan en ingezien: dat het leven uit het geloof moet komen." (Vorlesungen über 1. Mose von 1535-1545, vgl. WA 43, 537, 11-22)

De gerechtigheid van God staat niet tegenover zijn genade en ontferming. Gods gerechtigheid bestaat er nu juist in dat hij genadig *is*. God is niet én streng veroordelend én vergevingsgezind. Nee, zijn grootsheid bestaat er nu juist in dat hij de zonde wel veroordeelt maar niet de zondaar. God straft niet maar spreekt juist vrij, ook al is dat onverdiend.
Luther kon dat ontdekken, niet door middel van de normale Bijbeluitleg van zijn tijd, maar 'door de verlichting van de heilige Geest'. Wat hij daarmee bedoelt maakt hij duidelijk in zijn meeste beroemde boek *De servo arbitrio* (Over kiezen in gebondenheid). Hierin gaat hij in discussie met de grote Erasmus van Rotterdam, die Luther' opvattingen eerder had aangevallen in een kritische verhandeling met als titel *De libero arbitrio* (Over de vrije keuze). In de eerste paragrafen van *De servo arbitrio*, Luthers antwoord aan Erasmus, wordt het verschil duidelijk over de wijze waarop Erasmus en Luther omgaan met de Bijbel. Erasmus houdt eraan vast dat je altijd de uitleg van de kerk en de wijsheid van filosofen nodig hebt om de Bijbel te kunnen doorgronden en dat dan nóg bepaalde passages duister zullen blijven. Dat lijkt een heel redelijk standpunt: je moet je in je begrip van de Bijbel natuurlijk wel laten leiden door de theologische wetenschap en het gezonde verstand! En natuurlijk zullen sommige teksten in die antieke geschriften voor ons weinig zeggend zijn. Maar Luther stelt juist dat de Bijbel ook ons gezonde verstand onder kritiek kan stellen en dat er geen duisternis hoeft te zijn. De Schrift is immers de *viva vox*, de levende stem van God zelf. In moderne termen: de Schrift balt de ervaring en de wijsheid van eeuwen samen in verhalen, liederen, brieven, preken en gebeden. Een verzameling teksten die niet alleen de tand des tijds heeft doorstaan, maar die ook eindeloos is bekeken, bijgeschaafd, opnieuw geredigeerd en aangevuld. En overstijgt op gegeven moment het alledaags

menselijke. Je kunt er, zeggen we in gelovige termen, de stem van God in horen. Maar dan moet je je er wel voor openstellen: in die soms vreemde, antieke teksten zitten geheimen verborgen die ook voor ons leven nu van onschatbare waarde zijn. Die ontdek je alleen door de tekst te 'bekloppen' en te willen herkauwen zoals Luther deed.
Waar Erasmus, een zeer vrome man, de Schrift vooral bestudeerde als geleerde, liet Luther zich door de Schrift overweldigen. Hij liet zich overwinnen, ook al leek het niet logisch wat er staat. Wij denken immers dat gerechtigheid betekent dat de zondaar zijn vet krijgt. Een rechter oordeelt en bestraft. Maar zo is God als rechter niet. Gods gerechtigheid gaat dwars tegen ons gezonde verstand in: Gods gerechtigheid bestaat louter uit genade.
Toen Luther dat ineens begreep veranderde dat zijn geloof en zijn leven radicaal. Hij zag ineens hoezeer je in je leven altijd leeft vanuit genade: je leeft vooral van wat je 'ontvangt' – het leven zelf, liefde, vriendschap, gezondheid: het is alles genadegave. En die existentiële verandering die Luther doormaakte is precies wat hij de 'werking van de heilige Geest' noemt. De verlichting door de heilige Geest betekent dat de woorden uit de Schrift jou veranderen. Het raakt je hart. Je eigen bestaan wordt belicht en wordt getransformeerd.

Theo van Willigenburg

De liturgie onder de loep: Kyrië Eleison

We lezen niet allemaal Hebreeuws, maar uit de joodse voortijd van het christendom hebben we wel een mondvol tale Kanaäns over gehouden: *hallelujah*, *amen*, *hos(i)anna*. Ook het Latijn zijn we niet allen machtig, maar we zingen met Kerst wel *gloria in excelsis Deo* en noemen onze zondagen *Cantate* en *Jubilate*. Ooit was de gehele christenheid Griekstalig, maar in de derde of vierde eeuw na Chr. is Latijn de kerktaal geworden, die vanaf de Reformatie weer in de landstalen is vertaald. In al die overgangen hebben slechts drie regeltjes uit de oertijd, de Griekstalige tijd van de kerk, zich weten te handhaven en we kennen ze allemaal!

kyrië eleison
christe eleison
kyrië eleison

Grieks, en geen Latijn dus; taaie overlevers uit een voorbije tijd. Liturgische fossielen: een stuk tegel dat ooit een levend dier was. Hoe zijn deze woorden in de liturgie gekomen (want ze waren er niet altijd), en waarom zijn ze er in hun Griekse vorm gebleven? Omdat ze kostbaar zijn! Anders waren ze wel vertaald of helemaal verdwenen.

Ik heb geleerd dat *kyrië eleison* niet een joodse of christelijke gebedsroep is, een roep om ontferming tot de Heer, maar dat *kyrië eleison* z'n loopbaan is begonnen als begroeting van de Keizer, meer als een huldiging dan als een smeking; iets als:

heer-over-ons, u groeten wij
als onze ontfermer;
u hebt alle macht!

Het was voor christenmensen taboe om aan die overschatting van de goddelijk geachte keizer mee te doen. Misschien zijn ze in hun samenkomsten zachtjes voor hun echte Heer, Christus, gaan zingen, - zoals de blinde man in Lucas 18, 38 ook Christus als zijn ontfermer begroette. Waarschijnlijk is het voluit en luid gezongen gaan worden in de kerken toen de keizer van Constantinopel christen werd, van vijand tot vriend, met de bisschop van Rome samen (of tegen hem in!) de plaatsvervanger van Christus op aarde. Het *kyrië eleison* werd een prettig- dubbelzinnige tekst, die tegelijk hulde bracht aan de hemelse Heer, wiens binnenkomen wij verwachten, en aan de aardse heer die ook arriveerde. Zoals je in Engeland, als de Queen ter kerke komt, mag zingen: *Praise, my soul, the King of heaven*, – altijd een feestelijk moment. Even zo feestelijk is de huldezang *kyrië* in de kerk begonnen, en heel lang gebleven, – getuige de kunstig uitgewerkte kyrië's vanaf de vroege Middeleeuwen tot en met Bach, Mozart en MacMillan. In wezen net zo feestelijk als het grote Gloria, dat trouwens juist ook weer smeekbeden bevat.
Hebben ze in pinksterachtige gemeenten graag een 'grote losprijs' aan het begin van de dienst – een kunstige collage van lof- en aanbiddingsliederen, staande gezongen – in feite vormen kyrië en gloria in de 'oude' kerken samen een prehistorische lofprijs, uit dezelfde huldigende inspiratie. We begroeten de goede herder en de hemelse Koning! Dat is een groots moment dat niet achterwege mag blijven: zo weten we weer wíe wíe ontmoet en dat we niet overgeleverd zijn aan onszelf.

Tegenwoordig lijkt in onze diensten dit besef helemaal verdwenen. Waar het *kyrië eleison* of *Here God, ontferm u!* een plaats heeft of die terugkrijgt, wordt het gezien als een beschaamde verootmoediging voor zonden of schuld in het algemeen. In veel liturgieën, ook Lutherse, volgt na het kyrië een genadeverkondiging, waarna het gloria als dankzegging voor de verkondigde genade mag fungeren. Je komt dat nu nog wel tegen in rooms-katholieke diensten.
In de jaren '70 en 80' van de vorige eeuw werd het niet meer begrepen kyrië en gloria weer op een andere manier verstaan. Het kyrië werd een 'schreeuw', een rauwe kreet van verbijstering over 'de nood der wereld', al dan niet in litanievorm. In zogeheten kyrië-gebeden werd zelfs aan God de schuld gegeven voor zijn bizarre beleid met deze wereld. Áls er dan nog een gloria volgde was dat uiting van een 'en-toch' geloof: ondanks de onbegrijpelijkheden van God houden wij toch aan Hem vast en loven wij zijn goedheid.
Ik heb ook meegedaan aan deze mode van 'Gottbeschimpfung'. Misschien is het geen toeval dat van toen af de kerken zijn begonnen leeg te lopen: een kerk die zich boven en tegenover zijn God stelt, – wie denken we eigenlijk dat we zijn, en welke indruk moet dat wel niet maken op én buitenwacht én wankelmoedige binnenkant? Ik schaam mij voor mijn jonge jaren. Het is niet voor niets dat we in onze Lutherse orde van dienst *staan* bij kyrië, gloria en zondagsgebed. En Theo van Willigenburg en ikzelf leiden dat 'huldigende geheel' in met deze of dergelijke woorden:

Die ons doet zingen.
Die de ellendigen hoort
en redt van de dood.
Die wij hier ontvangen,
de liefste gast,
de hemelse koning,
de goede herder
die ons bijeenbrengt.
Die ons voorgaat naar zijn Rijk.
Die ons, recht en slecht, welkom heet in zijn paleis.
Roepen wij
in de nood der wereld
Hem aan als onze ontfermer,
en prijzen wij zijn naam,
want zijn barmhartigheid
heeft geen einde!

Pieter Oussoren

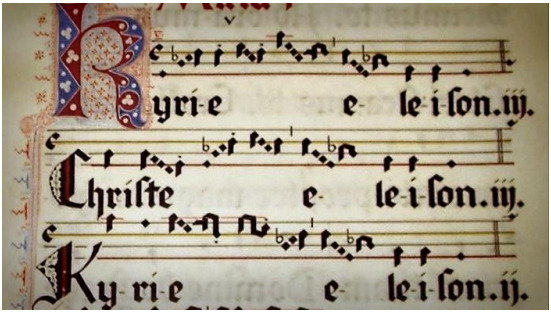

Muziekdiensten in het najaar van 2019 (sept-okt-nov)

Zondag 8 september 2019 - 12.00 uur
JAZZMUZIEK IN DE KERK

Het Orgel Trio:
Berry van Berkum, orgel
Steven Kamperman, alt- en basklarinet
Dion Nijland, contrabas

Het kerkorgel heeft in de Jazz niet echt een belangrijke rol en Jazz klinkt ook niet zo vaak in de kerk. Toch is het orgel heel geschikt voor dit genre, zoals bijvoorbeeld Count Basie liet horen. Organist Berry van Berkum heeft de traditie opgepakt en samen met misschien wel de beste klarinettist van Nederland, Steven Kamperman, richtte hij “Het Orgel Trio” op, waarbij contrabassist Dion Nijland het anker werd tussen de twee hoofdrolspelers.

Het trio zal in de Muziekdienst van 8 september een selectie spelen uit het oeuvre van altsaxofonist Charlie Parker (1920-1955). Maar ook grootheden als Duke Ellington (1899-1974) zijn te horen. Daarnaast begeleiden Berry, Steven en Dion de samenzang op swingende en jazzy wijze.
Voorganger in deze Muziekdienst is ds. Pieter Oussoren

Zondag 13 oktober 2019 12.00 uur
BALLADES:
JOHANNES DE HEER EN WOLF BIERMANN

Euwe en Sybolt de Jong, orgel en harmonium
(met onder meer het originele harmonium van Johannes de Heer!)
Sopraan: Iris Bouman
Altus: Niec van der Meulen
Tenor: Theo van Willigenburg
Bariton: Elbert de Jong

Een ongedachte combinatie: door Sybolt de Jong gearrangeerde ballades op basis van liederen van Johannes de Heer en songs van Wolf Biermann.
De Johannes de Heer liederen stammen veelal uit de tijd waarin pioniers in de VS godsdienstvrijheid zochten. De ballades van Wolf Biermann hebben een grote rol gespeeld in het verzet tegen de dictatuur in de DDR. Net als Johannes de Heer gebruikte Biermann vaak het harmonium als begeleidingsinstrument (bij plaatopnames in zijn eigen woonkamer!). Nu het precies 30 jaar geleden is dat de Muur viel (na protesten die ook uit de kerk kwamen), eren we niet alleen Johannes de Heer maar ook de van oorsprong joods-communistische Wolf Biermann met arrangementen van zijn meest spirituele ballades.

Sybolt de Jong maakt nieuwe arrangementen in traditionele en eigentijdse stijl en dat resulteert in een prachtig programma dat wordt gezongen door jonge solisten met spetterende harmoniumbegeleiding. Natuurlijk zingen de aanwezigen verschillende coupletten mee! Bijzonder is dat we ook het originele harmonium van Johannes de Heer

zélf gebruiken. Dat instrument is door kleinzoon ds. Jos de Heer in bruikleen afgestaan aan de Lutherse Kerk van Apeldoorn.
Voorganger op 13 oktober is ds. Pieter Oussoren.

Zondag 10 november 2019
Libera me: Gabriël Fauré en Sint-Maarten

Orgel en piano:	Bob van der Linde
Altviool:	Bas Egberts
Sopraan:	Iris Bouman
Altus:	Jochem Baas
Tenor:	Theo van Willigenburg
Bariton:	Timon van Velzen

Al jaren is het beroemde Requiem dat Gabriël Fauré tussen 1887 en 1890 componeerde het meeste geliefde muziekstuk na Bach's Matthäus Passion. Fauré schreef zijn 'dodenmis' voor orgel, koor en solisten en later voor orkest, koor en solisten.
In de muziekdienst van 10 november (kort na Allerzielen - 2 november) klinken op één na alle delen uit het Requiem uitgevoerd met orgel, piano, viool en vocaal kwartet, waaronder het beroemde Pie Jesu en het aangrijpende Agnus Dei en In Paradisum.

Theo van Willigenburg

Wist U dat....

- we Maarten Brand wel onze ‘brandveiligheidsinspecteur’ kunnen noemen?
- hij al twee dames van “inbrandgeraking” heeft gered?
- dat dit niets te maken heeft met zijn naam?
- Bob van der Linde het tweede deel van zijn muziekexamen heeft gehaald?
- dat hij zich nu “Master of Music” mag noemen?
- de jaarlijkse “opruimdag” een succes was?
- het nog niet geheel gereed is?
- er dus nóg een dag komt?
- de vlaggenmast voor de kerk geschilderd is?

Bloemen van de altaartafel

Van oudsher al staan er bloemen op de altaartafel, als blijk van dank aan God, die al het leven geschapen heeft. Meestal is dat een boeket, maar er kan ook een liturgische bloemschikking geplaatst worden. Dit is gebruikelijk in grotere kerken, of met bijzondere dagen, zoals Pasen of Kerstmis.

In onze eigen kerk staan de bloemen sinds de restauratie vóór de altaartafel op een speciaal bloementafeltje.

Wij, als kerkleden, zorgen bij toerbeurt voor het aanwezig zijn van die bloemen. Martha Delsman maakt elk jaar een mooi rooster, waar ieder die dat wil, zijn naam op in kan vullen. Dat kan één keer per jaar zijn, of meerdere keren, al naar gelang de grootte van de beurs, of het aantal keren dat men in de kerk komt. Sommige mensen willen een datum die vlak bij een belangrijk moment van het jaar ligt, zoals een geboorte- of sterfdag van een geliefde. Martha houdt de lijst bij, en geeft een seintje aan diegene die de beurt heeft: 'jij hebt zondag de bloemen, he? Vergeet je het niet?'

Soms wordt er gevraagd: 'Naar wie gaan de bloemen dan?' Maar dat maakt niet uit; de bloemen zijn voor God. De kerkenraad beslist vóór de dienst wie de bloemen zal ontvangen. Dan gaan ze met een groet van de gemeente naar een oudere of zieke, of iemand die een beetje aandacht kan gebruiken.

Met ingang van het nieuwe kerkelijk jaar, 1e advent, komt er weer een nieuwe lijst. Zoek een datum uit, en vul de lijst van harte in, dan zorgen we er met z'n allen voor dat er mooie boeketten in de kerk staan.

Anna Leentfaar

De bloemen zijn gegaan naar:

26 mei	Ben de Ruiter
2 juni	Anna Leentfaar
9 juni	
16 juni	Koos Honders
23 juni	Doopsgezinde kerk
30 juni	Mw. Huiskamp
7 juli	Cees Tiemens & Mw. Zoetbrood

14 juli	Mw. Buter
21 juli	Janine Mulder
28 juli	Mies Walgien
4 augustus	was er geen dienst
11 augustus	Marc en Nicolet Groeneweg
18 augustus	Paul Lantz

Het Leeflang orgel

Onlangs kregen wij stukken in handen over de bouw en een jubileum van ons prachtige Leeflangorgel. Miep Mooy had deze papieren nog thuis, en heeft ze aan de redactie gegeven.

Omdat wij nog steeds genieten van ons orgel, met name in de muziekdiensten, en wij nu beschikken over een goedgevuld blik met organisten, vatten wij hier nog eens kort samen hoe de aanschaf van het orgel in zijn werk is gegaan. Het begon toen het vorige orgel sleets begon te worden. Er werd een orgelcommissie samengesteld en op 25 januari 1977 benoemd, die in eerste instantie bestond uit Joop Roomer (de vader van onze voorzitter Paul Roomer), Peter Buter en Miep Mooy. Na zijn overlijden werd de plaats van Joop Roomer ingenomen door mw. ds. Y. de Mol-Buizert.
Er werden veel acties op touw gezet. Willy Düwel (de man van Ida Düwel) en Wim Walgien (de man van Mies Walgien) gingen oud papier ophalen en Peter Buter, volgens Miep Mooy een genie in het organiseren, organiseerde reeksen muziekconcerten, die jaren door zijn gegaan. Bazaars werden georganiseerd, en iedereen die wat kon doen, hielp mee.
Er was geld in kas, en de opbrengsten van de acties vulden dit ruim aan, maar toch was het niet genoeg.
Er werd een aanvraag voor een lening gedaan bij *Das Deutsche Nationalkomitee des Lutherischen Weltbundes* van DM 50.000, die uiteindelijk werd ingewilligd. Het bedrag zou in jaarlijkse termijnen van DM 5.000 terugbetaald worden, terwijl de eerste twee jaar rentevrij zouden zijn.

De bouw van een nieuw orgel werd gegund aan orgelbouwer Ernst Leeflang B.V. uit Apeldoorn. Als adviseur werd dhr. dr. Willem Mudde uit Den Haag aangesteld. In die tijd was ds. Jense onze predikant.
Op zondag 27 november 1981 werd het orgel in de dienst feestelijk in gebruik genomen. Voorganger was ds. Jense, en Willem Mudde bespeelde het orgel. Hij noemde het ‘een groot klein orgel waarop alle goede orgelliteratuur te spelen is’. Met giften van het

bedrijfsleven werd het orgel geverfd en versierd met een Lutherroos en de eerst regel van het ‘Te Deum’.

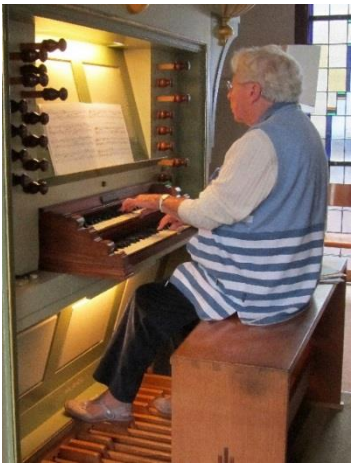

In 2006 was er een feestelijke dienst ter gelegenheid van het 25-jarig jubileum van het orgel. Voorganger in die dienst was de nog steeds bij ons terugkomende ds. J. Eldering, en organist was Jan van Hemert.

Sinds februari 2013 verzorgt de Lutherse Kerk, in de personen van Pieter Oussoren en Theo van Willigenburg, maandelijkse muziekdiensten, waarin meestal een professionele organist het orgel bespeelt. Ik weet nog dat de eerste van die gastorganisten Jan Janssen was. Ik wist niet dat ons orgel zulke muziek kon maken, en met alle respect voor onze eigen organisten Dirk Delsman, Miep Mooy en Jan van Hemert, volgens mij wist het orgel het zelf ook niet…
Het blik organisten dat wij open kunnen trekken bestaat uit Dirk Zwart, Bob van de Linden, Maurits Bunt en vanaf volgend jaar Diederick Clements. De heren Sybolt en Euwe de Jong zijn ook regelmatig in de muziekdiensten te horen, waar zij niet alleen ons Leeflangorgel bespelen, maar ook hun eigen harmoniums.
Ook zal binnenkort de heer Jan Kleinbussink weer op ons orgel komen spelen als gastorganist. Hij heeft vroeger een concertreeks gegeven op ons – toen – nieuwe orgel.
Verder zijn de heren Dirk Delsman en Fred van de Kraats bereid om als we echt niet iemand kunnen vinden, in te vallen.

Alle organisten: bedankt voor de mooie klanken die jullie uit ons keizerlijke orgel halen en Miep Mooy (de rest van de initiatiefnemers is helaas al overleden), bedankt voor je tomeloze inzet voor het nieuwe orgel en al die jaren dat je voor ons gespeeld hebt.

Anna Leentfaar

Een kijkje ín ons mooie Leeflang orgel.

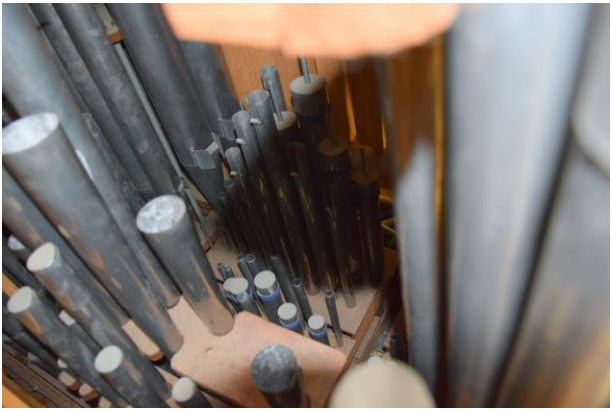

Cursus: "Leren van Luther" 2019 ~ 2020

Dietrich Bonhoeffer (1906-1945) was een Luthers theoloog en predikant die vooral door zijn verzet tegen het Nazi-regime voor velen een grote inspiratiebron is geworden. Eén vraag houdt Bonhoeffer zijn hele leven lang bezig: wat is de kerk, wie is de kerk, en waar is de kerk voor? In zijn proefschrift (hij is dan pas 21 jaar) maakt Bonhoeffer duidelijk dat de kerk niet moet *praten* over Christus en het evangelie, maar zelf *vindplaats* moet zijn van Christus in de wereld. Christus bestaat als gemeente. Dat schept een enorme verplichting! Genade en vergeving kunnen niet zonder *Navolging* (de titel van Bonhoeffers beroemdste boek). En die navolging van Christus is geen hoogst individuele zaak maar vraagt om sociaal engagement. In Amerika leert Bonhoeffer hoe zwarte geloofsgemeenschappen dat laten zien in hun hulp aan slachtoffers van uitsluiting en racisme. Geen wonder dat hij vervolgens in Nazi-Duitsland één van de spraakmakende gezichten wordt van de Bekennende Kirche, die zich verzet tegen de dictatuur en tegen mede-christenen die trouw zweren aan Hitler. Aanvankelijk propageert Bonhoeffer pacifisme. Hij zamelt geld in om Joden te helpen vluchten naar Zwitserland. Daarvoor wordt hij in 1943 gearresteerd en veroordeeld. Tijdens zijn tijd in de Gestapo-gevangenissen en concentratiekampen schrijft hij de brieven en gedichten die nu nog een enorme indruk maken. Na de mislukte aanslag op Hitler in 1944 blijkt dat Bonhoeffer via familie ook betrokken was bij de groep officieren die die aanslag hadden beraamd. Op 9 april, drie weken voor het einde van de oorlog, wordt Bonhoeffer op persoonlijk bevel van Hitler opgehangen. Zijn laatste woorden voordat hij werd opgehangen, waren: "Dit is het einde, voor mij het begin van het leven."

Bonhoeffer heeft zich niet alleen laten inspireren door het radicale denken van Maarten Luther (1483-1546), maar heeft dat denken ook voor onze tijd opnieuw doordacht en doorleeft. In de cursus Leren van Luther 2019-2020 (75 jaar na Bonhoeffers voortijdige dood) staan we stil bij zijn belangrijkste teksten over het wezen van een kerkelijke gemeenschap, over de spanning (of niet) tussen christen-zijn en leven in een niet-christelijke samenleving en over de betekenis van 'navolging' in onze tijd. Soms komt daarbij ook het denken van Luther prominent aan de orde en soms denken we even mee met andere theologen die de actualiteit van Luther (en Bonhoeffer) voor het voetlicht brengen.

De cursus van vier bijeenkomsten van telkens 1,5 uur vindt plaats in Groningen, Leeuwarden, Zwolle, Dalfsen, Zutphen, Hengelo, Arnhem, Eindhoven, Nijmegen, Ede, Culemborg, Utrecht, 't Gooi en Amsterdam en wordt geleid door een team van Lutherse theologen en predikanten. De serie wordt afgesloten met een film over het leven van Bonhoeffer.

Bijeenkomst 1 'Navolging'
Docenten: ds. Klaas Touwen en ds. Margo Jonker.
Het gebod van Jezus is hard, onmenselijk hard, voor wie er zich tegen verzet, maar zacht voor wie er zich gewillig aan overgeeft. Navolging heeft dan ook niets te maken met krachtprestaties van de ziel. Dat is er dikwijls van gemaakt in een christendom waarin de genade een leerstuk was geworden, het geloof een systeem en het menselijk gedrag een kwestie was van gebod op gebod en regel op regel. Jezus vraagt niet het onmogelijke of onmenselijke: zijn gebod wil nooit leven vernietigen, maar leven bewaren, sterken, genezen. Navolging is vreugde.

Bijeenkomst 2 'Bonhoeffer's beeld van Christus en van de kerk'
Docenten: ds. Louisa Vos en ds. Willy Metzger.
Bonhoeffers opvatting over de gemeente is spannend in een tijd waarin de kerk naar de marge is gedreven en God geen centrale plek meer inneemt in de leefwereld van mensen. Als er al wordt geloofd, dan doen mensen dat in toenemende mate bij voorkeur in de privésfeer, met interpretaties die nog maar zelden met anderen worden gedeeld. In deze actuele context wagen we ons aan de spannende theologie van Bonhoeffer die laat zien dat de oorsprong van geloof en kerkgemeenschap bij God ligt en niet bij mensen. Christus zelf vormt de kerk. Hij *is* de kerk: 'Christus als Gemeinde existierend'. We gaan na of deze visie verband houdt met Luthers opvatting van de gemeente. En we stellen onszelf de vraag wat Bonhoeffer kan betekenen voor de kerk en haar gemeenten in onze tijd en in onze samenleving.

Bijeenkomst 3 'De verhouding tussen christelijk leven en seculiere cultuur'.
Docenten: ds. Susanne Freytag, ds. Pieter Oussoren en dr. T. van Willigenburg.
Luthers beeld van Gods geestelijke 'regiment' en Gods 'wereldlijke regiment' laat zien dat 'kerk' en 'wereld' elkaar nodig hebben. Sterker nog, het in onze samenleving algemeen aanvaarde *seculiere humanisme* met zijn nadruk op menselijke waardigheid en gelijkheid had zich zonder het Christendom en zonder de reformatie helemaal niet kunnen ontwikkelen. Gelukkig maar, want de praktijk van het evangelie, zo betoogde Luther, vraagt om een geordende samenleving en een goed functionerende overheid. Maar als de seculiere wereld te ver af komt te staan van de sterke ideeën van het evangelie krijgen heilsideologieën als fascisme, communisme of markt-liberalisme de overhand. Bonhoeffer kon er over meepraten. Als zulke afgoden gaan winnen moet je vanuit het evangelie in verzet komen. Maar hoe ver mag dat verzet gaan? Wat voor houding is vandaag gevraagd van christenen en van de kerk in onze tijd?

Bijeenkomst 4 'Leven met de Bijbel – Leven als getuige, belijder of martelaar?'
Docent: prof. Dr. Markus Matthias
Je zou een christelijk leven als een soort levensbeschouwing kunnen verstaan. Dan deel je met anderen bepaalde waarden, bepaalde manieren om te kijken naar jouw medemens, naar de natuur en naar dat wat achter of na de fysieke wereld te bedenken valt. Uit zo'n levensbeschouwing vloeit dan ook een bepaald gedrag voort. In die zin is een levensbeschouwing feitelijk een bepaalde praktijk van het leven.

(wordt vervolgd op blz. 25)

AGENDA

SEPTEMBER

8	Muziekdienst. Zie blz. 13 Jazzmuziek in de kerk.	12.00 uur	Koffie en thee om 11.00 uur in de Lutherzaal
17	Kerkenraadsvergadering	20.00 uur	

OKTOBER

13	Muziekdienst. Zie blz. 14 Ballades: Johannes de Heer & Wolf Biermann.	12.00 uur	Koffie en thee om 11.00 uur in de Lutherzaal
15	Kerkenraadsvergadering	20.00 uur	
31	Hervormingsdag		

NOVEMBER

3	Oogstdienst	10.00 uur	
10	Muziekdienst. Zie blz. 15 Fauré en St. Maarten	12.00 uur	Koffie en thee om 11.00 uur in de Lutherzaal.
19	Kerkenraadsvergadering	20.00 uur	
23	Eeuwigheidszondag	10.00 uur	

MUTATIES

Verhuisd (naar)

Mw.	J. Veltman-van Groesen	Molenenk K2, Laan van Borgele 7	7414GS	Deventer
Hr.	N.B.J. Westland	Paulus Buijsstraat 7	2582CG	Den Haag
Mw.	L.M. Buter	Voorsterweg 147	6975AD	Tonden
Mw.	L.M. van Voorthuizen	Reynaut van Gelrelaan 24	6957BF	Laag-Soeren
Hr.	H.M. Klomp	Laan van Zevenhuizen 269	7323AV	Apeldoorn

Ingeschreven

Mw.	B. Schouten-Antonissen	Berg en Dalweg 8	7361TS	Beekbergen

Uitgeschreven

Hr.	N.B.J. Westland	zie bij verhuisd
Mw.	L.M. Buter	zie bij verhuisd

Datum	Zondagsnaam	Bijzonderheden	Antependium
Aanvang	**Voorganger**		**2e collecte**
1 sept. 10.00 uur	11e zondag na Trinitatis diaken Th. v. Driel		groen restauratiefonds
8 sept. **12.00 uur**	12e zondag na Trinitatis ds. P. Oussoren	**muziekdienst**	groen muziekfonds
15 sept. 10.00 uur	13e zondag na Trinitatis dr. T. v. Willigenburg		groen orgelfonds
22 sept. 10.00 uur	14e zondag na Trinitatis ds. A. Metske	**Avondmaals-viering**	groen diaconie Nepal
29 sept. 10.00 uur	15e zondag na Trinitatis mw. H. de Reus		groen restauratiefonds
6 okt. 10.00 uur	16e zondag na Trinitatis ds. J. E. Leentfaar - v.d. Brug		groen orgelfonds
13 okt. **12.00 uur**	17e zondag na Trinitatis ds. P. Oussoren	**muziekdienst**	groen muziekfonds
20 okt. 10.00 uur	18e zondag na Trinitatis ds. J. Eldering		groen restauratiefonds
27 okt. 10.00 uur	19e zondag na Trinitatis ds. C. L. Kraan	**Avondmaals-viering**	groen diaconie Nepal
3 nov. 10.00 uur	20e zondag na Trinitatis diaken Th. v. Driel	**oogstdienst**	groen orgelfonds
10 nov. **12.00 uur**	1e zondag van de Voleinding ds. P. Oussoren	**muziekdienst**	groen muziekfonds
17 nov. 10.00 uur	2e zondag van de Voleinding ds. C. M. Baas	**Avondmaals-viering**	groen diaconie Nepal
24 nov. 10.00 uur	**Eeuwigheidszondag** hr. R. Bloemendal		wit restauratiefonds
1 dec. 10.00 uur	1e Advent ds. J. E. Leentfaar - v.d. Brug		paars orgelfonds
8 dec. **12.00 uur**	2e Advent ds. P. Oussoren	**muziekdienst**	paars muziekfonds

Ontvangst	Voorbereiding	Organist	Koffiedienst
Mededelingen	**Schriftlezingen**	**Cantor**	**Koster**
hr. M. Groeneweg hr. P. Roomer	mw. J. Mulder mw. J. Mulder	hr. D. Zwart	mw. C. Honders hr. H. v. Iwaarden
hr. P. Roomer hr. M. Brand	mw. L. Roomer hr. P. Roomer	hr. B. v. Berkum hr. T.v. Willigenburg	mw. L. Roomer hr. H. v. Iwaarden
hr. J. v.d. Braak hr. M. Groeneweg	mw. A. Leentfaar mw. A. Leentfaar	hr. J. Kleinbussink hr. E. Brasz	mw. A. Leentfaar hr. E. Brasz
mw. L. Roomer hr. M. Brand	mw. L. Roomer hr. M. Brand	hr. B. v.d. Linde	mw. L. Roomer hr. F. v.d. Kraats
hr. J. v.d. Braak hr. M. Groeneweg	mw. A. Leentfaar mw. A. Leentfaar	hr. D. Zwart	mw. J. Kleinbussink hr. H. v. Iwaarden
hr. J. v.d. Braak mw. L. Roomer	mw. A. Leentfaar mw. A. Leentfaar	hr. D. Zwart	mw. L. Roomer hr. F. v.d. Kraats
hr. P. Roomer hr. M. Brand	mw. L. Roomer hr. M. Brand	hr. E. & S. de Jong hr. T. v. Willigenburg	mw. A. Leentfaar hr. H. v. Iwaarden
hr. J. v.d. Braak hr. M. Groeneweg	mw. A. Leentfaar mw. A. Leentfaar	hr. D. Zwart	mw. C. Honders hr. E. Brasz
mw. L. Roomer hr. M. Brand	mw. A. Leentfaar hr. M. Brand	hr. B. v.d. Linde	mw. A. Leentfaar hr. F. v.d. Kraats
hr. J. v.d. Braak hr. P. Roomer	mw. J. Mulder mw. J. Mulder	hr. D. Zwart	mw. J. Kleinbussink hr. H. v. Iwaarden
hr. P. Roomer hr. M. Brand	mw. L. Roomer hr. P. Roomer	hr. B. v.d. Linde hr. T.v. Willigenburg	mw. L. Roomer hr. H. v. Iwaarden
hr. J. v.d. Braak mw. L. Roomer	mw. L. Roomer mw. A. Leentfaar	hr. D. Zwart	mw. C. Honders hr. E. Brasz
hr. P. Roomer hr. M. Brand	mw. A. Leentfaar hr. M. Brand.	hr. J. Kleinbussink	mw. A. Leentfaar hr. F. v.d. Kraats
hr. J. v.d. Braak mw. L. Roomer	mw. A. Leentfaar mw. A. Leentfaar	hr. D. Zwart	mw. J. Kleinbussink hr. H. v. Iwaarden
hr. P. Roomer hr. M. Brand	mw. L. Roomer hr. M. Brand	hr. E. & S. de Jong	mw. A. Leentfaar hr. H. v. Iwaarden

VERJAARDAGEN 75-PLUSSERS

Wij wensen u van harte geluk:

September

18	Mw. I.F. van den Broek	Eper Veste 41	8161AC	Epe
19	Hr. K.J. Willemsen	Loolaan 27/27	7314AC	Apeldoorn
21	Hr. H.M. Klomp	Gentiaanstraat 377	7322CP	Apeldoorn
25	Mw. T. de Jong-Nicolai	Joh. De Wittstraat 30	7331RL	Apeldoorn

Oktober

1	Hr. J. Dijkman	Kalverstraat 262	7311SP	Apeldoorn
25	Mw. I.B. Wouters-Olsson	Poortersveld 404	7327AL	Apeldoorn

November

3	Mw. W. Kloosterman	Sorenseweg 125/53	7313EK	Apeldoorn
5	Mw. M.A. Rozema-Thomas	Pascalstraat 58	7323EZ	Apeldoorn
13	Hr. H. Hamaker	Albardastraat 190	7331LL	Apeldoorn
24	Hr. A. Schouten	Berg en Dalweg 32	7361TS	Beekbergen
30	Mw. M.H. Kroeze-Arends	Loolaan 490	7315AE	Apeldoorn

VAN DE KERKRENTMEESTERS

Kerk en diaconie	€ 584,10
Muziekfonds	€ 622,80
Orgelfonds	€ 86,60
Restauratiefonds	€ 148,90
Diaconie	€ 153,20

De kerkrentmeesters.

Vervolg van blz. 20: Cursus "Leren van Luther".

Wij willen in deze sessie van de cursus nagaan hoe Dietrich Bonhoeffer probeerde met en vanuit de Bijbel "praktisch" te leven. Wat heeft ertoe geleid dat Dietrich Bonhoeffer niet alleen een lezer, maar ook een getuige, belijder en uiteindelijk misschien een martelaar van de Bijbel werd?

De cursus wordt niet in Apeldoorn gegeven, maar wel dichtbij, namelijk in Arnhem en Zutphen.

Zutphen	25/9	16/10	20/11	18/12
Arnhem	3/10	16/10	13/11	8/1

Bijeenkomsten van 19.30-21.00 uur.
Film: 29 februari 2020 (overdag) in de Nikolaikerk Utrecht (vlakbij station Utrecht Vaartse Rijn)
Kosten: € 20,-- (inclusief reader die tijdens de eerste bijeenkomst wordt uitgereikt)

Informatie (over precieze plaats van samenkomst) en opgave:
Zutphen: Mw. Carry Nijland cornelianijland@hetnet.nl 06-1689 8151
Arnhem: Mw. Marianne Brussel mariannebrussel@gmail.com 06-2126 4059

Christelijke mystiek in woord en beeld. Nieuw leerhuis Oranjeparkkerken

Christelijke mystiek in woord en beeld.
De diepte in tijdens het Leerhuis van de Oranjeparkkerken.

In protestantse kring zijn mystieke ervaringen altijd met een zeker wantrouwen bekeken en ikzelf heb het ook niet zo op mensen die spreken over "afdalen tot je diepste innerlijke zelf" of "het zoeken van verlichting". Toch neemt de belangstelling voor het mystieke gedachtengoed en de verhalen van beroemde christelijke mystici in protestantse kring steeds meer toe. En sinds ik het nieuwe boek gelezen heb van Kick Bras (*Oog in Oog. Christelijke mystiek in tekst en beeld*, Skandalon 2017) ben ook ik helemaal om. Kick Bras is theoloog en publiceerde eerder over (protestantse) mystiek.

Mystiek in de Bijbel
Zijn nieuwe boek overtuigt mij vooral omdat het begint met de mystieke ervaringen van mensen in de Bijbel. Het gaat dan om bijzondere ervaringen, zoals Mozes die een braamstruik ziet branden waaruit een stem tot hem spreekt of de visoenen van de profeet Ezechiël. Maar ook Jezus had visioenen. Nooit was het me opgevallen maar als de evangelist Markus over Jezus' doop in de Jordaan verhaalt staat er echt dat alleen Jezus

iets zag op het moment dat hij uit het water omhoogkwam: *Hij* zag de hemel openscheuren en de Geest als een duif op zich neerdalen (Markus 1,11) en *Hij* hoorde een stem die sprak: "Jij bent mijn geliefde zoon"! Een leven veranderende ervaring, net zoals het bekeringsvisioen van Paulus voor de muren van Damascus.

Geraakt worden

Kick Bras beschrijft mystieke ervaringen als een geraakt worden door de werkelijkheid van God. Zulke ervaringen kunnen zich ook in stilte voordoen, zoals bij de profeet Elia, die God niet ontmoette in een storm of aardbeving, maar in het suizen van een zacht briesje. Bras citeert een prachtige tekst van Augustinus over "de stilte die gaat spreken als het rumoer van het vlees tot zwijgen komt". De stem van God gaat klinken als alle andere stemmen zwijgen.

Prachtige beelden en roerende teksten

Het mooie van *Oog in Oog* is dat Kick Bras niet alleen uitlegt maar vooral toont. In het boek staan tientallen prachtige afbeeldingen van schilderijen en prenten van Carravaggio, Rothko, Turner of Bernini, zoals het hier afgebeelde doek van Chagall "*Mozes bij de brandende braamstruik"*. Maar er zijn ook reproducties uit oude kloosterboeken zoals een schitterende prent bij Psalm 119 in het Getijdenboek van Visconti: met een ladder omhoog naar de hemel.

Want de ladder is naast de spiraal, het labyrint, de pelgrimage en de weg op de berg één van de metaforen om de mystieke weg te beschrijven. Ze laten zien dat mystieke ervaringen mensen op een weg van verandering brengen: een zoektocht van zuivering, verlichting en vereniging.

Samen kijken, luisteren, stil zijn en ervaringen delen

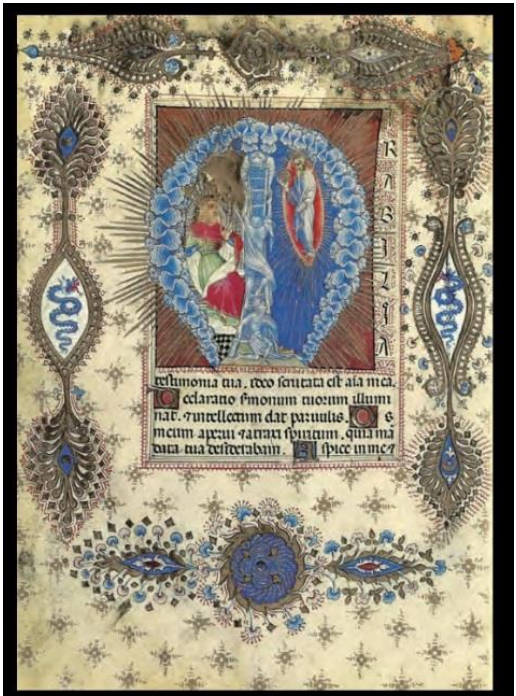
Psalm 119, miniatuur in het Getijdenboek voor de Visconti, begin vijftiende eeuw

De vele afbeeldingen en bijzondere teksten maken het boek uitermate geschikt voor het nieuwe Leerhuis van de drie kerken rondom het Oranjepark (de Regentessekerk, de Doopsgezinde kerk en de Lutherse Kerk). De inleiders (theologen uit de drie kerken) leggen niet alleen uit, maar zullen momenten inlassen waarop we samen naar een afbeelding gaan kijken om te ontdekken wat die ons te zeggen heeft. Kick Bras besteedt veel aandacht aan de Godsbeelden en Christusbeelden in de mystiek en we zullen ons afvragen in hoeverre we daar zelf door worden aangesproken. Wat betekent het bijvoorbeeld dat de mens 'beeld van God' is en op welke manier kan de natuur een bron zijn van intense ervaringen?

Tien bijeenkomsten

Het Leerhuis telt tien bijeenkomsten op:

- *Dinsdagmorgen van 10.15 - 11.45 uur*
- *In de Regentessekerk:*
- *24 september, 8 en 29 oktober, 12 en 26 november, 10 december 2019; en 21 januari, 11 februari, 3 en 17 maart 2020*

Info/opgave bij André Maris: meneermaris@gmail.com 055-3124632

Theo van Willigenburg

Het nieuwe seizoen.
Bericht van de Luthersoos/De Groene hoed.

De zomer is voor het grootste gedeelte voorbij, en daarmee begint het nieuwe seizoen in veel onderdelen van de samenleving. Ook in de kerk. Maar dit mag niet verward worden met het nieuwe kerkelijk jaar, dat begint met de eerste advent.

Veel kerken beginnen de 'opening van het winterwerk' met een feestelijke dag of weekend, maar in ons kleine Lutherse kerkje doen we dat al heel lang niet meer. Bij een nieuw seizoen hoort een nieuw activiteitenprogramma.

Zelf organiseren wij niets meer, maar onze voorheen 'Luthersoos' is opgegaan in 'De Groene Hoed'.

De Groene Hoed is het activiteitenplatform van de Doopsgezinde Gemeente, de Evangelisch Lutherse Kerk, de Oecumenische Basisgemeente en de Regentessekerk in Apeldoorn.

De Groene Hoed organiseert en coördineert in Apeldoorn bijeenkomsten rondom zingeving, cultuur, geloof en samenleving.

Zij hebben een programmaboekje uitgebracht, wat in alle oranjeparkkerken te krijgen is. Bij ons ligt het op de lectuurtafel, u mag een exemplaar meenemen als u interesse hebt.

Het boekje begint met het prachtige verhaal hoe de programmacommissie tot deze naam is gekomen. Daarna volgen op zeer overzichtelijke wijze de diverse activiteiten.

Zo zijn er de maandelijkse thema-cafés, meditatieavonden, Eat & Meat, zangavonden, een literatuur-, een lees- en een gesprekskring, diverse cursussen en natuurlijk het jaarlijkse uitje.

Aankomend seizoen gaat de excursie op 27 mei 2020 naar Landgoed de Essenburgh in Hierden, en naar het museum Marius van Dokkum in Harderwijk

Tussendoor is er een lunch en de dag wordt afgesloten met een aangeklede koffie. Dan wordt u rond 17.30 weer afgezet bij de Regentessekerk.

Ook als u geen lid bent van een van deze kerken, bent u van harte welkom om mee te gaan. De kosten bedragen ca. € 40,-. Meer informatie over deelnemen en opgeven vindt u in het programmaboekje van De Groene Hoed.

Een actief jaar gewenst!

Anna Leentfaar

PS. Zie ook blz. 38 e.v.

Uit as herrijzend

We houden van hard werken, maar al jaren vieren Theo en ik de zomervakantie aan de Middellandse Zee, daar waar de Pyreneeën in zee uitkomen. En we beginnen dan met een weekend Parijs, – voor het lekkere eten en voor de kerkdiensten in de Notre-Dame, wat kerkmuziek en preken betreft ook een bijna culinair genoegen: er wordt daar héél goed gepreekt, en de crème de la crème van orgelspel en koorzang maak je er mee. En die vier of vijf diensten per weekend werden bezocht door zo'n duizend mensen per dienst, de toeristen die intussen de kerk rondtrokken niet meegeteld. En al die kerkgangers waren niet de élite, maar een vertegenwoordiging van het echte doorsnee-Parijs: één op de drie/vier was Franstalig Afrikaans of Aziaat (Vietnamees). En de aanwezige 'blanken' waren ook divers, – met een hoog percentage 'mallen' en 'dwazen'. Krijsende kinderen ontbraken nooit, en werden niet weggekeken. Kortom, typisch het favoriete gezelschap van Jezus Christus!

Onopgemerkt ben ik in de verleden tijd gaan schrijven, want in de Notre-Dame ligt al dit leven voorlopig stil. Door de week is zij het werkterrein van brandweerlieden, muurverstevigers, steigerbouwers, puinruimers en gezondheidsinspecteurs. Bij de brand op 15 april, de maandag vóór Goede Vrijdag en Pasen is in de wijde omgeving *loodstof* neergeslagen, en bij elke windvlaag zou er nog meer daarvan de stad inwaaien. Een grote en plastic schutting houdt in een wijde boog kerkgangers, toeristen en pelgrims op afstand van hun geliefde kerk. Alleen in de straat pal ten noorden van de kerk kun je door enkele gaashekken heen de ravage wat beter aankijken.

We waren er weer, begin augustus. We volgen 'alle' nieuws over de Notre-Dame, en waren blij dat de schade van de brand is meegevallen. Heel de kap is weg, maar (behalve op twee plaatsen) is het stenen gewelf er nog wel. Alle muren staan nog, al dan niet gestut. Het

monumentale glas-in-lood is gebleven; het grote orgel is ongedeerd; de torens en de klokken zijn intact. Vele stoelen (ook de 'onze') zijn verpletterd door de ingestorte vieringtoren, maar het meeste van het historische meubilair in het koor is er nog. Er is alweer een keer, met speciale permissie van de brandweer, een korte viering gehouden (priesters en aanwezigen met witte helm op!). Marcrons ambitie om de kerk over vijf jaar weer op orde te hebben zou wel eens kunnen slagen. Maar nu we de grote omgang om de schuttingen heen maakten viel het ons toch niet mee: wat een puinhoop!

Je zou bijna vergeten dat de hele 'staf' van de Notre-Dame (van aartsbisschop tot en met koorzangers en collectanten) na de brand niet bij de pakken is gaan neerzitten. 's Maandags stond de kerk in brand, en op donderdag vierde de hele 'équipe' alweer Witte Donderdag in een vervangende kerk, de loeigrote St. Sulpice in het Quartier Latin. In de Paaswake werden alweer volwassenen gedoopt, – en zo is het doorgegaan. Elke maandagavond kijken we via internet-tv naar de mis van zondagavond (KTO-télévision/émissions/messes) en kunnen we zien hoe in deze níeuwe oude omgeving iedereen die we van gezicht kennen weer op z'n post is en zijn werk met blijdschap doet. Ook de 'Notre-Dameparochie' is voor een groot deel present, voor zover wij kunnen zien. Alleen de oude dame uit Frans-Guyana met de zeer grote hoed mis ik nog en ook het Vietnamese meisje met de scheve mond. Gelukkig is de Parijse mix van Afrikaans, Aziatisch en Europees geheel intact.
Dus konden we op zondag 4 augustus 'live' bij de Notre-Dameparochie zijn in de St. Sulpice – en hebben we intens genoten: zíj zijn er nog en wíj leven ook nog! God zijn geloofd!

Pieter Oussoren

PS. Eén ding was wel vreemd: in de vitrines van de St. Sulpice geen woord over de Notre-Damedienst 's zondags om 18.30, – geen enkele vermelding. Je zou denken dat de St. Sulpice niet zo blij is met de inwoning van de 'évacués'.... Zo gaat dat soms.

"De appel valt niet ver van het glas…"

Het wordt steeds duidelijker. Eigenlijk dankzij Inez van Oord. Zij schreef het boek 'REBIBLE', waarin zij met hulp van haar theologisch geschoolde broer oude, onverklaarbare Bijbelverhalen probeert te verklaren. Wat mij betreft is dat wel gelukt: er werd in die tijd niets opgeschreven, alles werd doorverteld. Van jaar op jaar, van decennium op decennium, van eeuw op eeuw. En dan verandert er wel eens wat in de verhalen. Als kind stond je daar niet bij stil, je geloofde die Bijbelverhalen helemaal, het was gewoon waar allemaal. Als kind kan je op zondagsschool toch niet zeggen "maar juf, dat kan toch helemaal niet…!" Ik heb de 'REBIBLE' nog lang niet uit, maar ben blij dat ik eraan ben begonnen.

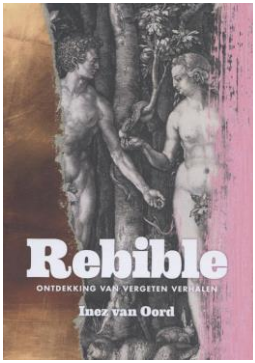

En dan schiet mijn hoofd opeens vol met herinneringen uit mijn jeugd, nu alweer zo'n tachtig jaar geleden. Op een verjaardag zat toen de kamer vol met ooms en tantes. Toen werden er spelletjes gespeeld, onder andere het 'DOORVERTELSPEL'. Ome Joop kreeg een briefje met een nogal ingewikkeld verhaal. Hij moest dat lezen en weer inleveren. Vervolgens moest hij de gang op, samen met zijn buurvrouw, zeg maar tante Nel. In de gang moest hij het verhaal uit zijn hoofd aan tante Nel vertellen. Vervolgens moest tante Nel met degene die naast haar zat naar de gang en het verhaal dat zij net gehoord had ook weer doorvertellen. En zo verder, totdat iedereen het verhaal op de gang gehoord en doorverteld had. Iedereen terug in de kamer, behalve de laatste die het gehoord had, zeg maar ome Rinus. Goed, iedereen zit en heeft een glaasje rode wijn om te proosten op het originele verhaal, voorgelezen door ome Joop, die had het op een briefje. Na de originele versie van het verhaal kreeg ik een opdracht: "Dicky, ga jij even ome Rinus halen, die staat nog op de gang". Iedereen zijn glaasje gevuld om te proosten op het verhaal van ome Rinus, vele malen doorverteld…. Nou, dat was lachen, het was een heel ander verhaal geworden.

Maar nou Luther. De boekdrukkunst was al uitgevonden. Uitspraken van Maarten werden niet alleen doorverteld maar ook opgeschreven. Hij zal die dingen dus echt wel gezegd hebben en als goedgelovig geboren Lutheraantje vond ik vooral de uitspraak van Luther mooi waarmee hij kenbaar maakte wat hij zou doen als hij wist dat 'morgen de wereld zou vergaan': hij zou 'vandaag nog een appelboompje planten'…..! Nou heeft Luther wel meer dingen gezegd die in deze tijd verwerpelijk zouden zijn maar gezien moeten worden in de 'geest van die tijd'. Maar dat appelboompje planten…, als je weet dat de dag daarop de wereld vergaat…., volkomen krankjorum! Ook in de geest van die tijd of van welke tijd dan ook. Nee, die uitspraak is inderdaad wel door Maarten gedaan, maar dat was als laatste doorverteller op een van zijn feestjes. En op die feestjes werd op elke doorverteller geproost. Met wijn, want water was toen niet zo gezond en cola was nog niet uitgevonden. Het originele verhaaltje zou zoiets zijn als: 'In een wijngaard stond gek genoeg 1

appelboompje. Niemand weet wie het daar geplant heeft. Misschien door de wortels van al die wijnranken, maar de appels van dat ene appelboompje waren heerlijk. Vooral om een taart van te bakken, en dat werd heel vaak op oudejaarsdag gedaan. Dus als men wist dat het morgen nieuwjaar zou zijn zou men de dag daarvoor een appeltaart bakken. Een tamelijk ingewikkeld verhaaltje, vooral als er veel bij geproost wordt. Nou, toen Luther eindelijk aan de beurt was zag hij de dingen niet meer zo helder en nadat hij zijn keel nog een keer gesmeerd had met een heerlijk glas wijn begon hij te vertellen: 'als ik wist dat morgen…, hik…, de wereld zou vergaan…, hik…, dan zou ik vandaag nog….,hik, hoe was het ook alweer…, oh ja, een appelboompje planten'.
Zo, het is duidelijk. Die uitspraak van Luther is zeker niet meer 'volkomen krankjorum, maar verklaarbaar dankzij Inez en dat oude spelletje. En als hem zonder spelletje gevraagd zou zijn wat hij zou doen als hij wist dat morgen de wereld zou vergaan, dan is het waarschijnlijker dat hij gezegd zou hebben: "Dan eet ik vandaag nog een hele appeltaart, met appels van dat ene boompje tussen die wijnranken…"!

Dirk Delsman

Reminder: VREDESWEEK SEPTEMBER 21~29 - 2019

In september is het weer Vredesweek. In het zomernummer plaatsten we al een artikel over de Vredesweek. Geschreven door Bert Nijenhuis in het Apeldoorns Stadsblad van 1 mei jl.

Aandacht voor conflicten.
De Vredesweek is een initiatief van de internationale vredesbeweging PAX en bedoeld om in elk geval één week in het jaar aandacht te vragen voor de vele gewapende conflicten in de wereld, maar ook voor spanningen en conflicten op nationaal en lokaal niveau.
Cartoon: Len Munnik

Leerstoel voor Luther in Kampen (3)

Inmiddels 25 lutherse gemeenten vinden het een goed plan met beschikbaar luthers geld een leerstoel aan de Gereformeerd Vrijgemaakte Universiteit in Kampen te financieren. Details over de subsidieaanvraag van de Kooiman-Boendermaker-Luthers Stichting (KBLS) bij de Commissie Bewaren en Inbrengen van de Lutherse Traditie (ComBILT) hebt u kunnen lezen in twee eerdere artikelen in Opwaarts. De laatste stand van zaken was dat ComBILT het gezamenlijke subsidieverzoek heeft afgewezen. De 25 lutherse gemeenten w.o. Apeldoorn drongen aan op een heroverweging.

Subsidieaanvraag nu definitief afgewezen

Begin juli heeft ComBILT laten weten de subsidieaanvraag en het verzoek om heroverweging nu definitief af te wijzen. Apeldoorn onderschrijft de reactie van de lutherse gemeente Het Gooi als penvoerder van de 25 gemeenten:

'Opnieuw stelt de ComBILT dat de gezamenlijke aanvraag niet dienstig is aan de ondersteuning van lutherse gemeenten. Alsof de gemeenten dat zelf niet kunnen bepalen…. Schrijnend is ook dat de ComBILT onlangs wel een bedrag heeft geschonken aan een andere instelling, maar ondersteuning van de lutherse traditie in de opleiding van predikanten afwijst met een beroep op dezelfde bestuurlijke kaders. En tot slot krijgen de 25 ondersteunende gemeenten nog te horen dat ze volgens de ComBILT maar zelf meer hadden moeten bijdragen. Dat wordt dan gezegd tegen gemeenten die soms alles uit de kast moeten halen om het hoofd boven water te houden. Het is niet fraai.'

Hoe nu wel of niet verder?

Zowel onderling als voor de unieke lutherse leerstoel aan de TUK (Kampen) hebben 25 lutherse gemeenten blijk gegeven van grote solidariteit. Formeel is de uitspraak van ComBILT bindend.

Maar het is toch ook "zonde" met de nadrukkelijk en open uitgesproken steun van deze 25 lutherse gemeenten nu niets meer te doen. De argumenten om vanuit landelijke lutherse fondsen deze leerstoel geheel of wellicht voor een deel te steunen zijn niet weggevallen. Het wordt tijd een list te verzinnen…. Wat belet deze 25 lutherse gemeenten de druk op de Lutherse Synode op te voeren? Voor elke landelijke vergadering kan dit onderwerp als agendapunt ingediend worden. Elke keer wanneer dit onderwerp de agenda niet haalt of na een summiere behandeling subtiel wordt afgeserveerd kan dit ook onder de aandacht van media en Protestants Nederland worden gebracht.

En dan zijn er bijvoorbeeld ook nog de Lutherse afgevaardigden in de 11 kerkelijke afdelingen (classis). Werken aan het behoud van de Lutherse traditie zeker bij de opleiding van predikanten mag best wel via wat minder orthodoxe paden lopen. En 25 luizen in een bestuurlijke pels moeten toch flink kunnen bijten.

Een afwijzing op dit moment…?

ComBILT schrijft overigens in de eerder aangehaalde afwijzingsbrief van 2 juli jl.

*'De Commissie heeft besloten om het verzoek etc., **op dit moment**, definitief af te wijzen.'*

Met elkaar dus op weg naar een volgend moment, naar een volgende list, een nieuwe luis in de pels;

de Lutherse Traditie is het zeker waard.

Maarten Brand

KLUSDAG 22 juni

De klusdag op 22 juni was weer een succes. Veel grote en kleine karweitjes werden voltooid. Resultaat: bijna 20 zakken met afval. Dank aan alle vrijwilligers!

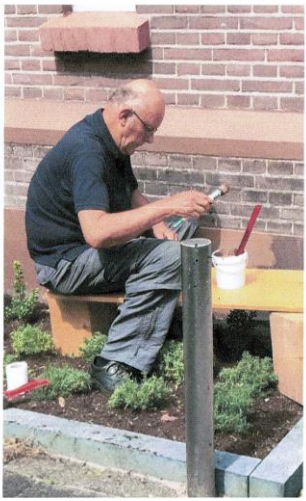

LEERHUIS 2019 ~ 2020

Kick Bras, *Oog in oog. Christelijke mystiek in tekst en beeld*. Uitg. Skandalon 2017, € 27,50.

In dit rijk geïllustreerde boek presenteert Kick Bras (1949) aan de hand van kunstvoorwerpen en teksten uit diverse culturen, periodes en joods-christelijke tradities de blijvende zeggingskracht van mystieke ervaringen. De mystiek-kenner verbindt de visuele en verbale uitingen als verwanten, die op eigen wijze op die Ene, op het goddelijke mysterie, zijn gericht. De selectie beeldende kunst en relevante teksten maken samen met de persoonlijke commentaren en getuigenissen het boek tot meer dan een rijk gesorteerd overzicht: het nodigt de lezer uit tot persoonlijke verkenning, reflectie en bezinning.

Met een groep geïnteresseerden lezen we in de loop van het seizoen dit boek. We bespreken het en vragen ons af wat dit boek ons anno 2019 te zeggen heeft. Dit lezen en bespreken gebeurt stapsgewijs, per hoofdstuk of per twee hoofdstukken. De leiding is iedere keer in handen van een van de predikanten van deelnemende geloofsgemeenschappen: Regentessekerk, Doopsgezinden en Lutheranen.

Plaats: DOOPSGEZINDE KERK *(Paslaan 6), Mennozaal.*
Dus niet in de Regentessekerk!
Tijd: Dinsdag 10.15 – 11.45 uur.
Let op: op DINSDAG in plaats van woensdag!
***Data**: 10 bijeenkomsten: 24 september, 8 en 29 oktober, 12 en 26 november, 10 december 2019; 21 januari, 11 februari, 3 en 17 maart 2020.*
***Kosten:** € 10,- voor het seizoen.*
***Info/opgave**: bij André Maris. Email: meneermaris@gmail.com; 055-3124632*

ACTUEEL NIEUWS UIT DE PROTESTANTSE KERK

Wie tot en met 2018 als Lutheraan ook interesse had in actueel nieuws uit de Protestantse Kerk kon, zoals vooral kerkenraadsleden deden, gratis terecht bij een viertal tijdschriften. Daarin komt nu verandering. 'Vanaf januari 2019 verschijnt er nog maar één gebundeld magazine van de Protestantse Kerk. Alle abonnees, of ze nou *Woord & Weg, Diakonia, Kerk & Israël Onderweg of Jong Protestant* lezen, krijgen hetzelfde magazine. Aan de ene kant is dat maandelijks Woord & Weg; draai je het om, dan lees je maandelijks een van de andere drie tijdschriften.'
Dit nieuwe magazine is gratis; eens per jaar wordt een vrijwillige bijdrage gevraagd voor de onkosten (zoals ook bij ELKkwartaal het geval is). In de praktijk zullen vooral predikanten, scriba's, kerkelijk werkers, ouderlingen, diakenen en kerkrentmeester in het nieuwe combi-magazine het actuele nieuws gaan waarderen. Maar iedere Lutheraan wordt een gratis abonnement aangeboden na aanmelding via de kerkenraad of via www.protestantsekerk.nl/magazine .

Maarten Brand

Informatie uit de Protestantse Kerk Nederland (PKN) en Classis

De Lutherse gemeente Apeldoorn vormt een combinatie met de Lutherse gemeenten van Arnhem en Zutphen en maakt als zodanig deel uit van de Classis Gelderland Zuid en Oost van de Protestantse Kerk Nederland (PKN).
In deze classis worden de Lutheranen vertegenwoordigd door diaken Theo van Driel (zie voor contactgegevens de colofon).

Maarten Brand

SCRATCHDAG: ABRAHAM-ORATORIUM 5 oktober

Na de geslaagde scratchdagen van mijn paasoratorium en kerstoratorium verleden jaar, wordt er vanuit het "Compositiefonds Dirk Zwart" nu een scratchdag georganiseerd met mijn **Abraham- Oratorium** "Hemelluisteraar", op teksten van Martin de Geus. Een aansprekend werk uit 2016 van bijna anderhalf uur, wederom bestaande uit lezingen en liederen, dankbaar om in te studeren en uit te voeren door het betere amateurkoor of amateur-kamerkoor als zelfstandig concert, of in het kader van een kerkelijk project. In dit oratorium worden episodes uit het leven van Abraham verklankt, ontleend aan de hoofdstukken 11-25 uit het Bijbelboek Genesis: zijn vertrek uit Haran, de belofte van talrijk nageslacht, de geschiedenis met Hagar en Ismaël, de naamsverandering in Abraham, het bezoek van de drie mannen aan Abraham en Saraï, de geboorte van Isaak, de beproeving op de berg in Moria, de dood van Sara, Abrahams huwelijk met Ketura en ten slotte zijn dood.

Martin de Geus (met wie ik inmiddels al vier oratoria schreef) schrijft prachtige teksten: toegankelijk, rijk van inhoud en soms ronduit ontroerend.
Het meegestuurde geluidsfragment komt uit het lied wat Abraham zingt als Saraï is gestorven. De laatste strofe luidt:

Ga nu maar, ik zal je volgen, / rusten in dezelfde droom.
Dank voor al je lieve zorgen, / alle trouw aan mij betoond.
Slaap maar, tot een nieuwe morgen / onze nacht met licht bekroont.

Voor dit oratorium heb ik ervoor gekozen alleen een piano (= uiteraard een vleugel) als begeleidingsinstrument te gebruiken. Zoals steeds bij mijn oratoria voegde ik daar ook nog iets instrumentaals aan toe: dit keer een viool en een cello, wat voor een intense muzikale sfeer zorgt. Van de 23 delen zijn er drie "koralen" voor de gemeente.

Er is nog geen cd-opname van dit oratorium, maar op mijn website staan opnames van een live-uitvoering uit 2016. Daar staan ook de midi-bestanden, waarmee thuis vooraf de partijen kunnen worden ingestudeerd. (Zie http://www.dirkzwart.com/cds/150-abraham-oratorium-qhemelluisteraarq)

De scratchdag wordt gehouden (onder voorbehoud van voldoende deelnemers) op ***zaterdag 5 oktober***, wederom in de Brugkerk in Amersfoort. Zie bijgaande PDF voor de prijzen.
Aanmelden kan vanaf nu, liefst via https://forms.gle/Rt2iWUDhwvzHxfyV8 of evt. via email: compositiefonds@gmail.com.

Op zoek naar koormuziek? Kijk op www.dirkzwart.com
Op zoek naar muziek bij het nieuwe *Liedboek* (2013)?
Kijk op www.nieuwliedboek.info
Geïnteresseerd in klassieke kerkmuziek in het algemeen?
Kijk op: www.kerkmuziek.nu

Vriendelijke groet,
Dirk Zwart

Lutherse trouwbijbel is (nog) de weg kwijt (2)

In de vorige Opwaarts las u over een huwelijksinzegening op 13 juni 1928 in onze Lutherse Kerk. Die dag trouwden Teunis Cornelissen en Elsje Steinvoorte. Bijna een eeuw later kwam hun trouwbijbel – uitgereikt door Ds. Scharten - via Zeeuwse Lutheranen weer terug in Apeldoorn. De eerste stap om deze bijbel te herenigen met kinderen en/of kleinkinderen van dit bruidspaar was een oproep in Opwaarts. Voor wie klinken deze namen bekend? Hoe lang zouden ze na hun huwelijk nog betrokken zijn geweest bij onze Apeldoornse gemeente? Lukt het ons deze bijbel en het bewijs van lidmaatschap van Teunis Cornelissen een nieuwe plek te geven? Het artikel heeft nog geen reactie opgeleverd. Dat was eigenlijk wel te verwachten. Het kerkelijk geheugen van onze oudste meelevende leden wordt zo wel erg beproefd…. Maar, zo blijkt steeds weer, in de 21e eeuw blijft nagenoeg niemand onvindbaar. De vraag blijft open staan; de zoekmogelijkheden worden verruimd. Er zijn kerkelijke archieven, oude exemplaren van het gemeenteblad en natuurlijk is er altijd nog Google. Een uitdaging dus om verder te gaan zoeken op voor ons liggende winteravonden. Eerdere zoektochten naar andere namen of gebeurtenissen leverden resultaat op. We gaan dus weer voor resultaat!

Maarten Brand

We lazen in de STENTOR: Orgelconcert in Lutherse Kerk door Maurits Bunt

APELDOORN

Orgelconcert in Lutherse kerk door Maurits Bunt

De 22-jarige Apeldoornse organist Maurits Bunt toonde gisteren zijn kunnen tijdens een speciale muziekdienst in de Lutherse Kerk. Bunt speelt onder meer de eerste twee delen uit Bach's *Zesde Triosonate*, dat door muziekkenners als zeer moeilijk wordt ervaren. Bunt studeert sinds zijn negende jaar orgel bij onder meer Sytze de Vries en Ton Koopman. De Apeldoorner komt uit een hele muzikale familie: zijn broer ondersteunde hem tijdens het concert. Ook roemde hij het Leeflang-orgel, als één van de meest bijzondere orgels in Nederland. In september vindt in de kerk een jazzdienst plaats.

Nationale orgeldag zaterdag 14 september

Nationale orgeldag

APELDOORN - Op zaterdag 14 september 2019 vindt voor de 18de achtereenvolgende maal de Nationale Orgeldag plaats. Zoals gebruikelijk valt deze dag samen met de zaterdag van de Open Monumentendagen.
Doelstelling van de Nationale Orgeldag is om zoveel mogelijk bezoekers in de kerken nader kennis te laten maken met het orgel. Het spel van de organist en de bezichtiging van het orgel wekken de belangstelling voor dit instrument als een belangrijk deel van ons cultureel erfgoed. Provinciale, regionale en lokale orgelkringen, verenigingen en stichtingen zetten zich in om deze dag tot een succes te maken.
Apeldoorn kent een scala aan orgels. Op deze dag zullen vanaf 11.00 uur tot 15.00 uur vijf Apeldoornse kerken geopend zijn en worden de orgels daar gedemonstreerd. Ook heeft het publiek de mogelijkheid zelf de orgels te bespelen. De organisten van deze kerken ontvangen u hartelijk.
Het jaarlijkse en gratis slotconcert wordt dit jaar gegeven door Wout van Andel in de Grote kerk om 16.00 uur. Het hele programma staat op:

nationaleorgeldag.nl

Activiteiten Luthersoos / De Groene Hoed.

Inspiratiebijeenkomst: Geloofsinburgering

In de Vredesweek organiseren wij een inspiratieavond over 'geloofsinburgering'.
Drie vertegenwoordigers uit migrantenkerken zoals de Molukse, de Perzische, de Eritrese en Koptische geloofsgemeenschappen vertellen op deze avond over hun ervaring als christelijke migrant in Nederland. De drie gasten worden geïnterviewd en daarna kan in kleinere groepen met hen worden doorgepraat over hun en uw eigen ervaring met geloofsinburgering.

Datum	Maandag 23 september 2019
Tijd	20.00 - 22.00 uur
Plaats	De Herberg, (Ambassade van de vrede) Deventerstraat 40, Apeldoorn
Kosten	Vrijwillige bijdrage

Voorstelling: Dwars door de Bijbel!

Kees Posthumus (solovoorstelling)

Tientallen bekende en onbekende verhalen uit Oude en Nieuwe Testament zijn samengebracht in een wervelend reisverhaal.
Alle liefdes uit de Bijbel, de verloren zoon heen en terug, profeten met hun ongemakkelijke boodschap, Jona in een liedje; in ruim een uur bent u weer helemaal up-

to-date met de Bijbel. Verhalen van toen en daar worden verhalen voor mensen van hier en nu.
Verhalenverteller Kees Posthumus speelt deze voorstelling in opdracht van de Protestantse Kerk in Nederland. De voorstelling komt uit in het kader van het jaarthema 2019/2020 van de PKN: Een goed verhaal.

Datum	Vrijdag 11 oktober 2019
Tijd	20.00 - 21.15 uur (zaal open vanaf 19.30 uur)
Plaats	Doopsgezinde kerk
Kosten	€ 10,- per persoon, inclusief koffie en thee vooraf en een drankje na afloop

Film: The Bucket List

themafilm met nagesprek

Je leeft maar een keer, dus waarom verlaat je het leven niet met stijl? Dat is wat twee kamergenoten op de kankerafdeling, een opvliegende miljardair (Jack Nicholson) en een intelligente automonteur (Morgan Freeman), besluiten te doen als ze het slechte nieuws horen. Ze maken een lijst van dingen die ze nog willen doen voor hun dood en gaan de wijde wereld in voor het avontuur van hun leven.
Onder regie van Rob Reiner spelen de twee grote sterren met hart en ziel een geestige en listige rol in dit geïnspireerde eerbetoon aan het leven.
Na afloop van de film is er gelegenheid om bij een eenvoudige maaltijd na te praten.

Datum	Vrijdag 15 november 2019
Tijd	16.00 - 19.30 uur
Plaats	Regentessekerk
Kosten	€ 5,- per persoon voor de maaltijd en drankjes
Info/opgave	Hans de Haan, hans.jdehaan@gmail.com

Themacafé

Op de **derde donderdag van de maand** is het Themacafé geopend van
16.30-19.00 uur.
De middagen zijn altijd gezellig en interessant. Na de ontvangst met een drankje komt om 17:00 uur het thema aan bod en rond 17:30 worden zelfgemaakte soep en verse broodjes rondgedeeld. We sluiten af met koffie/thee. U bent van harte welkom, ook als u maar een deel aanwezig kunt zijn. Introducés zijn van harte welkom!

Donderdag 19 september 2019
Een verhalenverteller aan het woord, door Lida ter Bals-Roegholt
Donderdag 17 oktober 2019
Syrie toen; een tocht door het land en langs kloosters, door Michiel Moerdijk
Donderdag 21 november 2019
Hans Christiaan Andersen, door Frieda Wielinga
Plaats Regentessekerk (achterzaal)

Tijd	16.30 - 19.00 uur
Kosten	€ 4,-- per persoon

Eat & Meet

Vindt u het leuk om samen met anderen te genieten van een voedzame maaltijd? Wilt u een keer niet zelf koken, maar wel samen met anderen eten? Tijdens Eat & Meet op dinsdagavond geniet u van een heerlijke maaltijd en kunt u gezellig praten met de andere aanwezigen.
De maaltijd bestaat uit 2 gangen (hoofdgerecht en nagerecht) en wordt klaargemaakt door een uitstekende cateraar. Ook voor de vegetariërs wordt gezorgd. Wel graag uw speciale eetwensen doorgeven. U kunt per keer besluiten om mee te eten.

Data	**Dinsdag 24 september 2019** **Dinsdag 29 oktober 2019** **Dinsdag 26 november 2019**
Tijd	U bent van harte welkom om uiterlijk 17.45 uur. De maaltijd duurt ongeveer een uur
Plaats	Doopsgezinde Kerk
Kosten	€ 8,- per persoon
Info/opgave	(per keer) bij Margriet Diekema (055) 355 30 42, albertenmargriet@diekema-arkema.nl

Literatuurkring: Boekbesprekingen en literaire zoektochten

o.l.v. Theo van Driel

Het tweede seizoen van de literatuurkring komt eraan. We gaan met elkaar in gesprek over een boek, dat de deelnemers zelf aandragen. Samen zoeken we hoe verdieping en bezinning een plaats hebben in de literatuur. Voor de 1e bijeenkomst kiezen we het boek: *Uit het leven van een hond* van **Sander Kollaard.**

Data	21 augustus, 30 oktober
Tijd	20.00 - 22.00 uur
Plaats	Doopsgezinde kerk
Kosten	Geen
Info/opgave	Theo van Driel, (06) 18 19 36 12, t.driel22@upcmail.nl

Zie voor details: De Groene Hoed – binnenkort ook te downloaden van de website: www.luthersekerkapeldoorn.nl

Uit het archief van Lucie van Nassauw - de Boer

Van mijn schoonmoeder kreeg ik deze foto en het bewijs van haar bevestiging als lid van de Evangelisch Lutherse kerk in 1948. Predikant was ds. J. v. Heest. Let op de sluier die door enkele dames werd gedragen. Om Lucie te duiden heb ik een stipje boven haar hoofd gezet.

Huib van Iwaarden

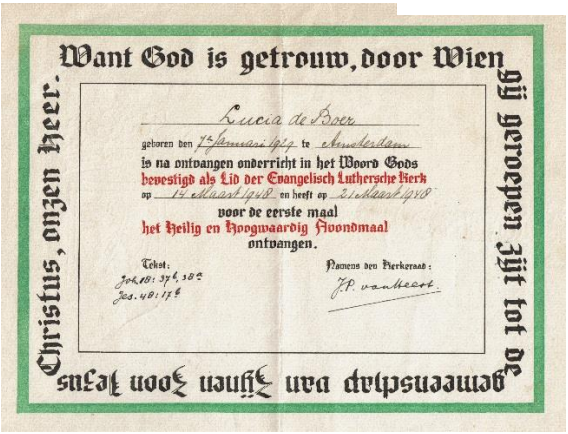
Want God is getrouw, door Wien gij geroepen zijt tot de gemeenschap van Zijnen Zoon Jezus Christus, onzen Heer.

Lucia de Boer

geboren den 14 Januari 1917 te Amsterdam

is na ontvangen onderricht in het Woord Gods bevestigd als Lid der Evangelisch Lutherse Kerk op 14 Maart 1948 en heeft op 21 Maart 1948 voor de eerste maal het Heilig en Hoogwaardig Avondmaal ontvangen.

Tekst: Joh. 10: 27, 28 Jes. 40: 11 b

Namens den Kerkeraad: J.P. vanKeert

Afsluiting: In ons hart en in ons huis

DE ZEGEN VAN GOD.
In ons komen en ons gaan
DE VREDE VAN GOD.
In ons leven, op onze zoektocht
DE LIEFDE VAN GOD.
Bij het einde, nieuw begin,
DE ARMEN VAN GOD OM ONS TE ONTVANGEN,
THUIS TE BRENGEN.
AMEN

Iona Abbey Worship Book

COLOFON

Kerkgebouw	Prof. Röntgenstraat 9	7311 AM	Apeldoorn	055-5788737

Website Evangelisch-Lutherse Gemeente Apeldoorn
www.luthersekerkapeldoorn.nl

Predikant Vacant

Pastoraal team

hr. G.R. Bloemendal	Moerbosch 15	7323 BZ	Apeldoorn	055-3121603
diaken Th. van Driel	Hofdwarsstraat 16	7311 KK	Apeldoorn	06-18193612

Pastoraal meldpunt bij ziekte, ziekenhuisopname, overlijden: **het pastoraal team**
bij verhuizing etc.: **het secretariaat**

Voorzitter kerkenraad

hr. P.J. Roomer	Elegastgaarde 27	7329 AH	Apeldoorn	06-53380581
	email: paul@roomerremix.nl			

Secretariaat kerkenraad

hr. M. Groeneweg	p/a Prof. Röntgenstraat 9	7311 AM	Apeldoorn	06-15063209
	email: elgapeldoorn@gmail.com			

Ouderlingen

hr. M. Groeneweg	van Roekelweg 83	7335 HC	Apeldoorn	06-15063209
hr. P.J. Roomer	Elegastgaarde 27	7329 AH	Apeldoorn	06-53380581
hr. M.J. Brand	Mozartstraat 139	7391 XG	Twello	06-20434677
Bijz.opdrachten / ledenadministratie				
hr. T. v. Willigenburg	Oudegracht 291	3511 PA	Utrecht	06-33912948

Diakenen

diaken Th. van Driel	Hofdwarsstraat 16	7311 AK	Apeldoorn	06-18193612
	email: t.driel22@upcmail.nl			
	ABN-AMRO rekening NL38ABNA0540610364			
	t.n.v. Diaconie Evang. Lutherse kerk Apeldoorn			
mw. L.M. Roomer-van der Laan	Elegastgaarde 27	7329 AH	Apeldoorn	06-21526405
	email: roomerlisette@gmail.com			

Kerkrentmeesters

hr. J.N. van de. Braak	Loolaan 392	7315 AD	Apeldoorn	055-5769323
beheer financiën	email: jnvdbraak@kpnmail.nl			
	ABN-AMRO rekening NL93ABNA0531127818			
	t.n.v. Kerkrentmeesters Evang. Lutherse Kerk Apeldoorn			
hr. P.J. Roomer	Elegastgaarde 27	7329 AH	Apeldoorn	06-53380581
beheer gebouwen	email: paul@roomerremix.nl			
verhuur kerk en Lutherzaal				

Cantor

hr. T.v. Willigenburg	Oudegracht 291 email: vanwilligenburg@kantacademy.nl	3511 PA	Utrecht	06-33912948
hr. E. Brasz	F. Bollaan 29 email: e.brasz@gmail.com	7312 MX	Apeldoorn	055-3556191

Coördinator organisten

hr. J.N. van de Braak	Loolaan 392	7315 AD	Apeldoorn	055-5769323

Organist

hr. D. Zwart	1e Weerseweg 71 email: dirkzwart@jak.nl	7412 WP	Deventer	0570-567828

Kosters

hr. H.C. van Iwaarden	Minervalaan 59	7321 DP	Apeldoorn	06-57471933
hr. F. van de Kraats	Ampèrestraat 42	7315 KS	Apeldoorn	055-5212140
hr. E. Brasz	F. Bollaan 29	7312 MX	Apeldoorn	055-3556191

Verzorging bloemen altaartafel

mw. M.M.M. Delsman	Sterrenlaan 14	7314 KJ	Apeldoorn	055-3550077

Organisatie Luthersoos/ De Groene Hoed

mw. M.M.M. Delsman	Sterrenlaan 14	7314 KJ	Apeldoorn	055-3550077
hr. Th. van Driel	Hofdwarsstraat 16	7311 KK	Apeldoorn	06-18193612

Redactie Opwaarts

hr. J.N. van de Braak	Loolaan 392	7315 AD	Apeldoorn	055-5769323
hr. H.C. van Iwaarden	Minervalaan 59 email: huib.v.iwaarden@gmail.com	7321 DP	Apeldoorn	06-57471933

Om het adressenbestand in orde te kunnen houden gelieve u uw mutaties, zoals verhuizingen, geboorte of overlijden door te geven (liefst schriftelijk) aan de secretaris van de kerkenraad, p/a Röntgenstraat 9, 7311 AM Apeldoorn.
Of per email: elgapeldoorn@gmail.com)

ANBI gegevens: Gemeente 82411 3792 / Diaconie 82411 3809
De Evangelisch-Lutherse Gemeente te Apeldoorn en haar diaconie zijn *Algemeen Nut Beogende Instellingen (ANBI)* op grond van een groepsbeschikking die door de belastingdienst is afgegeven aan de Protestantse Kerk in Nederland. Vanaf 1 januari 2016 worden de vereiste ANBI-gegevens gepubliceerd op www.luthersekerkapeldoorn.nl. Deze informatie is op aanvraag ook beschikbaar via de kerkrentmeesters en diakenen.

Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) : Binnen de standaarden van de AVG blijft er ruimte om plaatselijk kerkenwerk als “gerechtvaardigde activiteiten” uit te voeren en in dat kader als gemeente en diaconie persoonsgegevens te verwerken. Deze gegevens worden niet gedeeld met derden.
Zie ook het artikel in Opwaarts, jaargang nr. 97, nr. 3.

Druk: **>totdrukwerk** Antillen 11, 7333PE Apeldoorn 055-533 77 22

Bezorging: **SMN POST**, Arnhemseweg 38, 7331BL Apeldoorn

Verschijnt 4 maal per jaar

Indien onbestelbaar, svp retour aan:

Prof. Röntgenstraat 9
7311AM APELDOORN